

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study) ในกลุ่มแปรรูปอาหารในระบบเกษตรอินทรีย์จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปแม่ทา 1 และกลุ่มแปรรูปแม่ทา 2 ขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. การสร้างเครื่องมือ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

การเตรียมเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถในการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทักษะวิธีวิจัย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาเอกสารตำราเรียนที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ศึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจากสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และจากประสบการณ์การเรียนและการทำงานของผู้วิจัยเอง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ในประเด็นของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย ได้แก่

- ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับวัตถุดิบอาหาร การแปรรูปอาหาร และเกษตรอินทรีย์

- หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเตรียมเครื่องมือ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือมีรายละเอียด ดังนี้

บันทึก วัน เวลา ที่ทำการสัมภาษณ์ และชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งชื่อและที่อยู่ของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้แปรรูปอาหารจากระบบเกษตรอินทรีย์ เป็นส่วนที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ถึงข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นความจริงกับผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ที่อยู่ อายุ เพศ อาหารแปรรูปที่กลุ่มทำการผลิต และอาหารแปรรูปที่กลุ่มเคยทำการผลิต 2 ปีผ่านมา

ตอนที่ 2 ข้อมูลความรู้และการปฏิบัติโดยทั่วไปเกี่ยวกับวัตถุเจือปนอาหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ความหมายของวัตถุเจือปนอาหาร แล้วแบ่งวัตถุเจือปนอาหารเป็น 8 ชนิด ดังนี้ (นิธิยา รัตนานนท์ และวิบูลย์ รัตนานนท์, 2543)

1. วัตถุเจือปนอาหารช่วยแต่งรส
2. วัตถุเจือปนอาหารที่แต่งกลิ่น
3. วัตถุเจือปนอาหารที่ป้องกันการเหม็นหืน
4. วัตถุเจือปนอาหารที่ยืดอายุการเก็บรักษาของอาหาร
5. วัตถุเจือปนอาหารที่ป้องกันการเกิดสีน้ำตาล
6. วัตถุเจือปนอาหารที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล
7. วัตถุเจือปนอาหารที่เพิ่มความคงตัวของอาหาร
8. วัตถุเจือปนอาหารที่ใช้แต่งสี

โดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ยกตัวอย่างของวัตถุเจือปนอาหารดังกล่าว สัมภาษณ์ประสบการณ์การใช้วัตถุเจือปนอาหาร ความรู้เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับร่างกายในกรณีที่ได้รับมากเกินไปหรือสะสมในร่างกาย และสัมภาษณ์ถึงการใช้วิธีการอื่นที่ใช้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวกับอาหาร

ตอนที่ 3 ข้อมูลการใช้วัตถุเจือปนอาหารจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยอธิบายความหมายของวัตถุเจือปนอาหารให้ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจตรงกันกับผู้วิจัย ทำการสัมภาษณ์โดยถามถึงชนิดของอาหารแปรรูปที่กลุ่มผลิต แล้วทำการบันทึกรายละเอียด โดยแบบสัมภาษณ์ในตอนนี้อยู่ 1 ชุด ใช้สัมภาษณ์รายละเอียดของอาหารแปรรูป 1 ชนิด โดยประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ ระยะเวลาในการผลิต ที่มาของวัตถุดิบที่นำมาแปรรูป ประสิทธิภาพการฝึกอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปอาหารชนิดนั้น ส่วนประกอบของอาหารแปรรูปชนิดนั้น ขั้นตอนการผลิตของแต่ละผลิตภัณฑ์อาหารที่กลุ่มแปรรูปนั้นอายุการเก็บรักษา ปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว เมื่อได้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์นั้นไปทดลองใช้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรช่างคำน้อย ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปรับคำถามให้ง่ายต่อการเข้าใจของผู้ถูกสัมภาษณ์

3. การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าไปศึกษาในสถานที่จริง

3.1 การแนะนำตัวผู้วิจัยอย่างเป็นทางการ โดยการทำหนังสือราชการจากบัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มแปรรูปแม่ทา 1 และกลุ่มแปรรูปแม่ทา 2 โดยติดต่อโดยตรงกับเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ดูแลให้ความช่วยเหลือกลุ่มแปรรูปอาหารดังกล่าว

3.2 การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ อุปกรณ์ เครื่องเขียน อุปกรณ์สำหรับบันทึก เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป และการสังเกตทั่วไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การประสานงานกับหน่วยงาน หรือผู้รับผิดชอบกลุ่มแปรรูปอาหารจากระบบเกษตรอินทรีย์ที่จะทำการศึกษาให้รับทราบ และขอความร่วมมือเกี่ยวกับการดำเนินการศึกษา ทั้งแบบเป็นทางการ โดยอาศัยหนังสือราชการ และแบบไม่เป็นทางการ จากการสร้างความคุ้นเคย จากการสร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคล แต่การเข้าไปสำรวจกลุ่มแปรรูปจะทำการเข้าไปเก็บข้อมูลโดยไม่แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบล่วงหน้า

2. แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยให้และประโยชน์ที่จะได้รับให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ

3. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นความจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคน โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2544

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นวิธีการที่ประมวลผลความคิดเห็นจากข้อมูลเชิงรูปธรรมแล้วจึงทำเป็นข้อสรุปซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม ดำเนินการ โดยการจำแนกประเภทข้อมูลแล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูลแล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงตามกรอบแนวคิด ดังนี้คือ

1. การใช้วัตถุดิบอาหารในอาหารแปรรูปจากระบบเกษตรอินทรีย์
2. ความรู้เกี่ยวกับโทษของวัตถุดิบอาหารต่อสุขภาพ